

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

КАФЕДРА КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Психологічна адаптація та супровід ветеранів та членів родин військовослужбовців

Освітній рівень	<u>II (магістерського) рівня вищої освіти / III (освітньо-науковий) рівень</u> (назва рівня вищої освіти)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки / <u>C Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</u> (шифр і назва галузі знань)
Спеціальність	<u>053 Психологія / С4 Психологія</u> (код й найменування спеціальності)
Освітня програма	Клінічна психологія / Психологія забезпечення ментального здоров'я / Психологія

Розробник: Андрій БУРДЕЙНИЙ, доцент кафедри клінічної психології

Робоча програма затверджена
на засіданні кафедр

клінічної психології та соціальної психології

протокол № 10 від 23 червня 2025 року

Завідувач кафедри
клінічної психології

(підпис)

Ірина ЛИСЕНКО
(ім'я та прізвище)

Завідувач кафедри
соціальної психології

(підпис)

Дар'я ТРОФІМОВА
(ім'я та прізвище)

Розглянуто на засіданні Ради якості вищої освіти

протокол № 5 від 30 червня 2025 року

Голова РЯВО

(підпис)

Наталія ЗАВ'ЯЗКІНА
(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Робоча програма освітнього компонента *«Психологічна адаптація та супровід ветеранів та членів родин військовослужбовців»* розроблена на основі Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми освітньої компоненти, затвердженої Вченою Радою Київського інституту сучасної психології та психотерапії від 22 лютого 2024 року, протокол №7.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Статус освітнього компонента – вибірковий.

Обсяг освітнього компонента – 3.0 кредити ЄКТС.

Семестровий контроль – залік.

Мета та завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є: сформувати у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти професійну компетентність щодо психосоціального супроводу ветеранів та їхніх родин, розвиток навичок роботи з психотравматичними станами, сприяння адаптації, стабілізації та інтеграції травматичного досвіду.

Завданнями освітнього компонента є:

- Ознайомити студентів з психічними наслідками бойового досвіду, особливостями адаптації та реагування на травматичні події;
- Сформувати уявлення про ПТСР і К-ПТСР згідно з сучасними міжнародними класифікаціями (DSM-5-TR, ICD-11);
- Навчити застосовувати психометричні інструменти діагностики ПТСР;
- Освоїти базові принципи стабілізації психічного стану, мотиваційного інтерв'ювання та побудови терапевтичного альянсу;
- Засвоїти методи травмофокусованої терапії, включаючи КПТ, EMDR, експозиційну терапію, тілесно-орієнтовані та майндфулнес-інтервенції;
- Розвинути навички підтримки ветеранів та родин у процесі інтеграції досвіду, формування нової ідентичності та соціальної адаптації;
- Ознайомити з моделями індивідуальної та групової роботи, принципами супроводу та міждисциплінарної взаємодії;
- Розвивати емпатійність, саморефлексію, стресостійкість і навички саморегуляції майбутнього фахівця.

Результати навчання здобувачів за освітнім компонентом

Після завершення вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти здатні:

Пояснювати теоретичні засади психологічної адаптації осіб із бойовим досвідом та членів їхніх родин у мирному житті.

Аналізувати психологічні наслідки військового досвіду для ветеранів і їхніх близьких з урахуванням індивідуальних, сімейних і соціальних чинників.

Розрізняти нормативні адаптаційні реакції та дезадаптивні прояви у ветеранів і членів родин військовослужбовців.

Інтерпретувати особливості сімейної динаміки, ролей і міжособистісних стосунків у родинях військовослужбовців і ветеранів.

Застосовувати базові психологічні підходи до підтримки, супроводу та консультування ветеранів і членів їхніх родин.

Аналізувати кейси психологічного супроводу ветеранів із позицій сучасних наукових і практичних підходів.

Виявляти ресурси резиліентності, соціальної підтримки та відновлення у ветеранів і сімейних системах.

Дотримуватися принципів професійної етики, конфіденційності, недискримінації та чутливості до травматичного досвіду.

Оцінювати роль міждисциплінарної взаємодії (психологи, соціальні служби, медичні та громадські організації) у супроводі ветеранів.

Аргументувати значення психологічного супроводу як чинника успішної соціальної адаптації, збереження психічного здоров'я та якості життя ветеранів і членів їхніх родин.

2. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Структура освітнього компонента

№ теми	Назва розділів і тем	Кількість годин					С.р.
		Всього	Аудит.	у тому числі			
				Лекції	Прак.	Прак. конт. зан.	
1	Посттравматичний стресовий розлад: сучасні підходи до діагностики згідно з DSM-5-TR та ICD-11	9	2,6	2	0,6	-	6,4
2	Використання психометричних шкал у діагностиці ПТСР: валідні інструменти та принципи інтерпретації результатів	8	1,6	1	0,6	-	6,4
3	Мотиваційне інтерв'ювання у роботі з ветеранами та їхніми родинами	9	2,6	2	0,6	-	6,4
4	Терапевтичні стратегії на етапі стабілізації при ПТСР і комплексному ПТСР (К-ПТСР)	9	2,6	2	0,6	-	6,4
5	Обробка травматичного досвіду: травмофокусована КПТ, EMDR та експозиційна терапія	11	4,6	2	0,6	2	6,4
6	Обробка травматичного досвіду: програми управління	9	2,6	2	0,6	-	6,4

	стресом, майндфулнес-підходи, тілесно-орієнтована терапія						
7	Обробка травматичного досвіду: схема-терапія, АСТ, комплекс прищеплення навичок із відновлення психічного здоров'я та терапія імунізації проти стресу	8	1,6	1	0,6	-	6,4
8	Етап інтеграції досвіду та розвиток ідентичності: терапевтичні інтервенції для формування цілісного Я	8	1,6	1	0,6	-	6,4
9	Моделі психологічного супроводу ветеранів та членів родин: індивідуальні та групові формати	8,5	2,1	1,5	0,6	-	6,4
10	Підтримка життєвої активності та ресоціалізація: психологічна допомога у відновленні повсякденного функціонування	10,5	4,1	1,5	0,6	2	6,4
Всього годин		90	26	16	6	4	64

Зміст освітнього компонента

Тема 1. Посттравматичний стресовий розлад: сучасні підходи до діагностики згідно з DSM-5-TR та ICD-11.

Лекція 1. Посттравматичний стресовий розлад: сучасні підходи до діагностики згідно з DSM-5-TR та ICD-11. Визначення посттравматичного стресового розладу як психічного розладу, що виникає у відповідь на екстремальну психотравмуючу подію. Основні діагностичні критерії ПТСР відповідно до DSM-5-TR та ICD-11. Клінічні кластери симптомів, типи перебігу (гострий, хронічний, відтермінований). Поняття часткового та комплексного ПТСР, їх відмінності та клінічне значення. Епідеміологія ПТСР, фактори ризику та роль біопсихосоціальних механізмів у формуванні розладу. *Література [1,2,3,4,5,6,7]*

Тема 2. Використання психометричних шкал у діагностиці ПТСР: валідні інструменти та принципи інтерпретації результатів.

Лекція 2. Використання психометричних шкал у діагностиці ПТСР: валідні інструменти та принципи інтерпретації результатів. Методи психодіагностики посттравматичного стресового розладу в клінічній практиці. Скринінгові та клінічні інструменти оцінки ПТСР (PC-PTSD-5, PCL-5, CAPS-5, IES-R, LEC-5). Психометричні шкали для оцінки тривожних і депресивних симптомів (HADS, GAD-7, BAI, HARS, STAI, PHQ-9, DASS-21). Принципи інтерпретації результатів, клінічні порогові значення та використання шкал для моніторингу ефективності лікування. *Література [1,2,4,8,9,10,11,12]*

Тема 3. Мотиваційне інтерв'ювання у роботі з ветеранами та їхніми родинками.

Лекція 3. Мотиваційне інтерв'ювання у роботі з ветеранами та їхніми родинками. Мотиваційне інтерв'ювання як клінічний підхід до подолання амбівалентності та опору лікуванню. Особливості мотивації ветеранів до звернення по психологічну та психіатричну допомогу. Роль стигми, військової культури та родини у формуванні ставлення до лікування. Основні принципи мотиваційного інтерв'ювання: емпатія, співчуття, поважне слухання, робота з опором, підсилення внутрішніх ресурсів пацієнта. Практичні комунікативні стратегії у взаємодії з ветеранами. *Література [4,13,14,15,16]*

Тема 4. Терапевтичні стратегії на етапі стабілізації при ПТСР і комплексному ПТСР (К-ПТСР).

Лекція 4. Терапевтичні стратегії на етапі стабілізації при ПТСР і комплексному ПТСР (К-ПТСР). Стадійна модель лікування ПТСР і К-ПТСР. Зміст і завдання етапу стабілізації як основи безпечної терапії. Психоедукація, формування відчуття безпеки, розвиток навичок емоційної та тілесної саморегуляції. Використання елементів STAIR, DBT, майндфулнесу та тілесних технік. Робота зі сном, щоденною структурою життя та формування терапевтичного альянсу перед переходом до обробки травматичного досвіду. *Література [4,5,6,7,17]*

Тема 5. Обробка травматичного досвіду: травмофокусована когнітивно-поведінкова терапія, EMDR та експозиційна терапія.

Лекція 5. Обробка травматичного досвіду: травмофокусована когнітивно-поведінкова терапія, EMDR та експозиційна терапія. Другий етап лікування ПТСР — цілеспрямована обробка травматичної пам'яті. Принципи та показання до застосування травмофокусованої КПТ, EMDR та експозиційної терапії. Робота з травматичними спогадами, образами, тілесними реакціями та дезадаптивними переконаннями. Умови безпеки, протипоказання та поєднання психотерапевтичних методів із фармакотерапією. Роль експозиційних підходів у зниженні уникання та інтеграції досвіду. *Література [4,17,18,19,20,21]*

Тема 6. Обробка травматичного досвіду: програми управління стресом, майндфулнес-підходи, тілесно-орієнтована терапія.

Лекція 6. Обробка травматичного досвіду: програми управління стресом, майндфулнес-підходи, тілесно-орієнтована терапія. Біопсихосоціальна модель тривожних і посттравматичних розладів у ветеранів та членів їхніх родин. Нейробіологічні, психологічні та соціальні механізми хронічного стресу. Програми управління стресом, майндфулнес-підходи та тілесно-орієнтована терапія як засоби зниження гіперзбудження, соматичних симптомів і покращення саморегуляції. Роль цих методів у комплексній реабілітації та ресоціалізації. *Література [17,18,22,23,24]*

Тема 7. Обробка травматичного досвіду: схема-терапія, терапія прийняття і відповідальності (АСТ), комплекс прищеплення навичок.

Лекція 7. Обробка травматичного досвіду: схема-терапія, терапія прийняття і відповідальності (АСТ), комплекс прищеплення навичок. Інтегративні психотерапевтичні підходи у лікуванні ПТСР і К-ПТСР. Основи схема-терапії та робота з дезадаптивними схемами, що сформувалися внаслідок хронічної травматизації. Принципи АСТ: прийняття, когнітивна дефузія, усвідомленість, цінності та відповідальні дії. Комплекс прищеплення навичок як підхід до відновлення психологічної гнучкості, ідентичності та життєвої активності ветеранів. *Література [17,25,26,27]*

Тема 8. Етап інтеграції досвіду та розвиток ідентичності: терапевтичні інтервенції для формування цілісного Я.

Лекція 8. Етап інтеграції досвіду та розвиток ідентичності: терапевтичні інтервенції для формування цілісного Я. Завершальний етап психотерапії ПТСР і К-ПТСР. Інтеграція травматичного досвіду у цілісний життєвий наратив. Робота з ідентичністю, сенсами, цінностями та майбутніми життєвими цілями. Відновлення здатності до близьких стосунків, соціальної ролі та автономії. Поєднання психотерапевтичних і фармакологічних інтервенцій у довготривалому відновленні. *Література [28,29,30,31]*

Тема 9. Моделі психологічного супроводу ветеранів та членів родин: індивідуальні та групові формати.

Лекція 9. Моделі психологічного супроводу ветеранів та членів родин: індивідуальні та групові формати. Психосоціальні моделі підтримки ветеранів і членів їхніх родин. Індивідуальні та групові формати допомоги. Групи «рівний-рівному», менторські програми, залучення капеланів, соціальних працівників і громадських організацій. Роль групової підтримки у зниженні стигми, профілактиці суїцидальних ризиків, відновленні самоідентичності та соціальної інтеграції. *Література [32,33,34]*

Тема 10. Підтримка життєвої активності та ресоціалізація: психологічна допомога у відновленні повсякденного функціонування.

Лекція 10. Підтримка життєвої активності та ресоціалізація: психологічна допомога у відновленні повсякденного функціонування. Ресоціалізація ветеранів як процес повторної адаптації до цивільного життя. Основні цілі та принципи ресоціалізації: поетапність, мультидисциплінарність, орієнтація на ресурси та партнерство з родиною. Етапи ресоціалізації: стабілізація, адаптація до мирних умов, відновлення соціальних ролей, професійна переорієнтація та соціальна інтеграція. Запобігання рецидивам психічних розладів і підтримка якості життя. *Література [35,36,37,38,39]*

Теми практичних (контактних) занять освітньої компоненти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p><i>Практичне контактне заняття № 1.</i> Включає до опрацювання та обговорення наступних тем:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Посттравматичний стресовий розлад: сучасні підходи до діагностики згідно з DSM-5-TR та ICD-11 2. Використання психометричних шкал у діагностиці ПТСР: валідні інструменти та принципи інтерпретації результатів 3. Мотиваційне інтерв'ювання у роботі з ветеранами та їхніми родинами 4. Терапевтичні стратегії на етапі стабілізації при ПТСР і комплексному ПТСР (К-ПТСР) 5. Обробка травматичного досвіду: травмофокусована КПТ, EMDR та експозиційна терапія <p><i>Література [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21]</i></p>	2
2	<p><i>Практичне контактне заняття № 2.</i> Включає до опрацювання та обговорення наступних тем:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обробка травматичного досвіду: програми управління стресом, майндфулнес-підходи, тілесно-орієнтована терапія 2. Обробка травматичного досвіду: схема-терапія, АСТ, комплекс прищеплення навичок із відновлення психічного здоров'я та терапія імунізації проти стресу 3. Етап інтеграції досвіду та розвиток ідентичності: терапевтичні інтервенції для формування цілісного Я 4. Моделі психологічного супроводу ветеранів та членів родин: індивідуальні та групові формати 5. Підтримка життєвої активності та ресоціалізація: психологічна допомога у відновленні повсякденного функціонування <p><i>Література [17,18,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39]</i></p>	2
Разом		4

Самостійна робота освітньої компоненти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Посттравматичний стресовий розлад: сучасні підходи до діагностики згідно з DSM-5-TR та ICD-11</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Історія вивчення посттравматичних розладів: від «shell shock» до сучасних концепцій ПТСР.</p>	6,4

	<p>Нейробиологічні механізми травматичного стресу: роль кортизолу, амігдали та префронтальної кори.</p> <p><i>Література [1,2,3,4,5,6]</i></p>	
2	<p>Тема 2. Використання психометричних шкал у діагностиці ПТСР</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Коморбідність ПТСР з депресією, тривожними та адиктивними розладами. Взаємозв'язок ПТСР із соматичними захворюваннями: психосоматичний підхід.</p> <p><i>Література [1,2,4,7,8,9]</i></p>	6,4
3	<p>Тема 3. Мотиваційне інтерв'ювання у роботі з ветеранами та їхніми родинами</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Стигматизація психічних розладів серед ветеранів та шляхи її подолання. Психологічні механізми подолання (coping strategies) у ветеранів: ефективні та неефективні моделі.</p> <p><i>Література [4,10,11,12,13]</i></p>	6,4
4	<p>Тема 4. Терапевтичні стратегії на етапі стабілізації при ПТСР і К-ПТСР</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Проблема суїцидальності серед ветеранів: фактори ризику, профілактика та інтервенції. Вікарна травматизація та професійне вигорання у фахівців, що працюють із ветеранами.</p> <p><i>Література [4,5,6,14]</i></p>	6,4
5	<p>Тема 5. Обробка травматичного досвіду: TF-CBT, EMDR, експозиційна терапія</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Посттравматичне зростання: позитивні зміни після подолання травматичного досвіду. Стратегії відновлення довіри та міжособистісних стосунків після бойового досвіду.</p> <p><i>Література [4,14,15,16]</i></p>	6,4
6	<p>Тема 6. Управління стресом, майндфулнес, тілесно-орієнтована терапія</p> <p><i>Самостійна робота:</i> Вікові аспекти переживання бойового досвіду: молоді ветерани та ветерани старшого віку. Гендерні особливості психологічної адаптації ветеранів та членів їхніх родин.</p> <p><i>Література [14,17,18]</i></p>	6,4
7	<p>Тема 7. Схема-терапія, АСТ, комплекс прищеплення навичок</p> <p><i>Самостійна робота:</i></p>	6,4

	Використання арт-терапії та наративних методів у роботі з ветеранами. Психологічні механізми подолання ідентичнісної кризи після війни. <i>Література [14,19]</i>	
8	Тема 8. Інтеграція досвіду та розвиток ідентичності <i>Самостійна робота:</i> Посттравматичне зростання: позитивні зміни після подолання травматичного досвіду. Роль духовності та релігії в адаптації ветеранів до мирного життя. <i>Література [20,21]</i>	6,4
9	Тема 9. Моделі психологічного супроводу ветеранів та членів родин <i>Самостійна робота:</i> Менторство та peer-to-peer програми як ресурс відновлення ветеранів. Взаємодія психолога з мультидисциплінарною командою в роботі з ветеранами. <i>Література [4,22,23,24]</i>	6,4
10	Тема 10. Підтримка життєвої активності та ресоціалізація <i>Самостійна робота:</i> Економічні та соціальні наслідки бойового досвіду для ветеранів і родин. Досвід ресоціалізації ветеранів у постконфліктних країнах (Балкани, Африка, Латинська Америка). Сучасні міжнародні програми реабілітації ветеранів (США, Ізраїль, Велика Британія, Канада). <i>Література [25,26]</i>	6,4
Разом		64

3. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби та обладнання: екранні (електронні презентації, віртуальні зали для відпрацювання практичних навичок), комп'ютерні (комп'ютери, планшети, освітні платформи, електронні бібліотеки).

Програмне забезпечення: системне ПЗ (Операційні системи, драйвери), освітні платформи (Moodle) для дистанційного навчання, керування курсами (Zoom).

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних (6 год.) занять, практичних контактних (4 год.) занять, організації самостійної роботи студентів (64 год.). Протягом курсу передбачено проведення індивідуальних консультацій (4 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання освітнього компонента є:

Методи поточного контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється у вигляді тестування за кожною темою.

Методи підсумкового контролю: Проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у формі заліку, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

До кожної з тем запропоновано виконання тестового завдання, що в себе включає десять тестових запитань, відповідно до яких студент може отримати по одному балу за кожну правильну відповідь. Максимальна оцінка за виконання тестового завдання – десять балів.

№	Вид діяльності здобувача	Кількість тестових запитань	Кількість балів за одну вірну відповідь	Максимальна кількість балів
1	Тестове завдання до теми: «Посттравматичний стресовий розлад: сучасні підходи до діагностики згідно з DSM-5-TR та ICD-11»	10	1	10
2	Тестове завдання до теми: «Використання психометричних шкал у	10	1	10

	діагностиці ПТСР: валідні інструменти та принципи інтерпретації результатів»			
3	Тестове завдання до теми: «Мотиваційне інтерв'ювання у роботі з ветеранами та їхніми родинами»	10	1	10
4	Тестове завдання до теми: «Терапевтичні стратегії на етапі стабілізації при ПТСР і комплексному ПТСР (К-ПТСР)»	10	1	10
5	Тестове завдання до теми: «Обробка травматичного досвіду: травмофокусована КПТ, EMDR та експозиційна терапія»	10	1	10
6	Тестове завдання до теми: «Обробка травматичного досвіду: програми управління стресом, майндфулнес-підходи, тілесно-орієнтована терапія	10	1	10
7	Тестове завдання до теми: «Обробка травматичного досвіду: схематерапія, АСТ, комплекс прищеплення навичок із відновлення психічного здоров'я та терапія імунізації проти стресу	10	1	10
8	Тестове завдання до теми: «Етап інтеграції досвіду та розвиток ідентичності: терапевтичні інтервенції для формування цілісного Я	10	1	10
9	Тестове завдання до теми: «Моделі психологічного супроводу ветеранів та членів родин: індивідуальні та групові формати	10	1	10
10	Тестове завдання до теми: «Підтримка життєвої активності та ресоціалізація: психологічна допомога у відновленні повсякденного функціонування	10	1	10
Максимальна кількість балів за курс				100

Форма підсумкового семестрового контролю:

Залік – є формою підсумкового контролю, яка полягає в оцінці засвоєння студентами навчального матеріалу на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисципліни та не передбачає окремого навчального заняття для його складання. На останньому тематичному навчальному занятті викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна шкала оцінювання.

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		Екзамен	Залік
90-100	A	«5» («відмінно»)	Зараховано
82-89	B	«4» («дуже добре», вище середнього рівня з кількома помилками)	
74-81	C	«4» («добре», в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок)	
64-73	B	«3» («задовільно», непогано, але зі значною кількістю недоліків)	
60-63	E	«3» («задовільно», виконання задовольняє мінімальні критерії)	
35-39	FX	«2» («незадовільно», із можливістю повторного складання)	Не зараховано
1-34	F	«2» («незадовільно», із обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	

6. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Навчальні посібники та наукові публікації:

1. Голярдик Н., Лівандовська І., Клімушева Г. Ефективні методи психологічної реабілітації ветеранів війни: навчальні приклади і кращі практики // Наукові перспективи, 2024. – № 1(43).

2. Кондрюкова В.В. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців силових структур, звільнених у запас : навчально-методичний посібник / В.В. Кондрюкова, І.М. Слюсар. – К. : Гнозис, 2013. – 116 с.

3. Психологічне відновлення ветеранів війни та адаптація до цивільного життя. Sil.media (2024). https://sil.media/p/psikhologichne-vidnovlennia-veteraniv-viini-ta-adaptatsiia-do-tsivilnogo-zhittia-847286-1152?utm_source=chatgpt.com

4. American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). [nice.org.uk](https://www.nice.org.uk)

5. World Health Organization. (2022). *ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (MMS): 6B40 PTSD; 6B41 Complex PTSD*. [healthquality.va.gov](https://www.healthquality.va.gov)

6. World Health Organization. (2023). *Clinical descriptions and diagnostic guidelines for mental, behavioural and neurodevelopmental disorders in ICD-11 (CDDG)*. [drugsandalcohol.ie](https://www.drugsandalcohol.ie)

7. U.S. Department of Veterans Affairs & U.S. Department of Defense. (2023). *VA/DoD clinical practice guideline for the management of posttraumatic stress disorder and acute stress disorder (Version 4.0)*. [ptsd.va.gov](https://www.ptsd.va.gov)

8. Phoenix Australia – Centre for Posttraumatic Mental Health. (2022). *Australian guidelines for the treatment of acute stress disorder and posttraumatic stress disorder: Treatment recommendations (Chapter 6)*. [Phoenix Australia](#)
9. American Psychological Association. (2020). *Clinical practice guideline for working with adults with complex trauma histories*. [apa.org](#)
10. U.S. Department of Veterans Affairs. (2023). *PTSD Checklist for DSM-5 (PCL-5)*. [ptsd.va.gov](#)
11. U.S. Department of Veterans Affairs. (2024). *PCL-5 (Weekly version)*. [ptsd.va.gov](#)
12. U.S. Department of Veterans Affairs. (2023). *Primary Care PTSD Screen for DSM-5 (PC-PTSD-5)*. [ptsd.va.gov](#)
13. Weathers, F. W., Bovin, M. J., Lee, D. J., Sloan, D. M., Schnurr, P. P., Kaloupek, D. G., ... Marx, B. P. (2024). *The Clinician-Administered PTSD Scale for DSM-5 (CAPS-5): Updated psychometric evaluation*. [onlinelibrary.wiley.com](#)
14. Hoebler, C. M., et al. (2020). *Validation of the International Trauma Questionnaire (ITQ) for ICD-11 PTSD and CPTSD: A systematic review / evidence base*. [onlinelibrary.wiley.com](#)
15. Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2020). *Using motivational interviewing in substance use disorder treatment (Advisory)*. [Бібліотека SAMHSA](#)
16. Santa Ana, E. J., LaRowe, S. D., et al. (2021). Randomized controlled trial of group motivational interviewing for veterans with substance use disorders. *Drug and Alcohol Dependence*, 223, 108716. [PMC](#)
17. Britton, P. C., et al. (2020). Motivational interviewing to address suicidal ideation: A randomized controlled trial in veterans. *Suicide and Life-Threatening Behavior*. [onlinelibrary.wiley.com](#)
18. World Health Organization. (2021). *mhGAP Humanitarian Intervention Guide (includes brief interventions using motivational interviewing)*. [IRIS](#)
19. Darby, R. J., et al. (2023). Phase-based psychological interventions for complex PTSD: Review and synthesis. *The Lancet Regional Health – Europe* / (journal page). [ScienceDirect](#)
20. Roberts, N. P., et al. (2022). A systematic review and meta-analysis of psychological therapies for PTSD (incl. trauma-focused approaches). [PMC](#)
21. Lewis, C., et al. (2020). Psychological therapies for PTSD in adults: Systematic review and meta-analysis. *European Journal of Psychotraumatology*. [Taylor & Francis Online](#)
22. Seok, J. W., et al. (2024). The efficacy of EMDR and related evidence in PTSD: Systematic review (overview). [PMC](#)
23. Simpson, E., et al. (2025). Clinical and cost-effectiveness of EMDR vs TF-CBT (comparative evidence). [BPS Psych Hub](#)
24. Dumarkaite, A., et al. (2022). The effects of online mindfulness-based intervention on posttraumatic stress (evidence and outcomes). [PMC](#)
25. van de Kamp, M. M., et al. (2023). Body- and movement-oriented interventions for PTSD: Systematic review/meta-analysis. [onlinelibrary.wiley.com](#)
26. Sariahmed, K., et al. (2025). Acceptability of somatic therapy for PTSD (clinical perspectives). [PMC](#)

27. Ong, L. E., et al. (2024). Brief peer-supported web-based STAIR skills training in veterans (PTSD outcomes). *JMIR*. [JMIR](#)
28. Niwa, M., et al. (2022). Skills Training in Affective and Interpersonal Regulation (STAIR) Narrative Therapy: Clinical rationale and evidence. [PMC](#)
29. Lian, A. E. Z., et al. (2024). Development/effectiveness of schema therapy adaptation for trauma outcomes. [ScienceDirect](#)
30. Park, C. L. (2022). Meaning making following trauma (framework and implications for intervention). *Frontiers in Psychology*. [Frontiers](#)
31. Rhodes, J. R., et al. (2024). Posttraumatic growth-oriented peer-based training among military veterans. [PMC](#)
32. Siehl, S., et al. (2021). Systematic review/meta-analyses of long-term efficacy of Narrative Exposure Therapy (NET). [PubMed](#)
33. Hoeboer, C., et al. (2024). Effectiveness of Narrative Exposure Therapy for treatment (updated evidence). [onlinelibrary.wiley.com](#)
34. Thompson-Hollands, J., et al. (2022). Family involvement in PTSD treatment: Perspectives from a national sample (VHA context). [PMC](#)
35. Shepherd-Banigan, M., et al. (2023). Mental health therapy for veterans with PTSD as a family affair (qualitative evidence). [PMC](#)
36. Garvin, L. A., et al. (2022). Increasing use of video telehealth among veterans (barriers/facilitators; implementation). [PMC](#)
37. Davis, L. L., et al. (2022). Randomized controlled trial evaluating Individual Placement and Support (IPS) supported employment (functional outcomes). [psychiatryonline.org](#)
38. Stroupe, K. T., et al. (2021). Cost-effectiveness of IPS for veterans with PTSD (trial-linked economic evaluation). [europepmc.org](#)
39. Pebole, M. M., et al. (2024). Veterans' perspectives on transdiagnostic group telehealth rehabilitation programs for reintegration. [PMC](#)
40. International Organization for Migration (IOM) Ukraine. (2024). *The social reintegration of veterans in Ukraine* (аналітичний звіт). [IOM Ukraine](#)
41. Ignatovych, O. (2025). Психологічна підтримка ветеранів під час реінтеграції (нарративні та ресурсні підходи). [psychpersonality.pnpu.edu.ua](#)